

Л.О. М'якішкова

ВНІЗ України «Українська медична стоматологічна академія», м. Полтава

ВИКЛАДАННЯ ВНУТРІШНІХ ХВОРОБ ІНОЗЕМНИМ ГРОМАДЯНАМ, ЩО НАВЧАЮТЬСЯ НА ВИПУСКНОМУ КУРСІ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

Освітній процес для студентів-іноземців вимагає не тільки викладання традиційних клінічних аспектів, але і їх практичного втілення у контексті «доказової медицини». Запропонована методика викладання внутрішньої медицини на кафедрі внутрішніх хвороб медичного факультету поєднує передбачене програмою вивчення особливостей ведення хворих різних нозологічних форм у конкретній клінічній ситуації, практичне застосування отриманих знань «біля ліжка хворого» з вимогами сучасної міжнародної медичної практики, що базується на принципах «доказової медицини». Методика викладання відповідає вимогам до майбутнього лікаря у різних країнах.

Ключові слова: доказова медицина, внутрішні хвороби, медична освіта іноземців.

Вища медична освіта в Європейських країнах є однією з найпрестижніших. Саме тому, студентами, яких приймають на навчання медичні вищі навчальні заклади, стають абітурієнти, що мають найвищий бал за результатами середньої освіти. Навчання лікарській професії триває від 10 до 16 років, після чого випускник має право на самостійну лікарську діяльність. В Україні відповідного рівня досягає лікар після закінчення інтернатури або ординатури. Тому рівень отриманих знань студентом VI курсу медичного факультету, має відповідати другому клінічному етапу навчання (в Німеччині), або отриманню диплому «Matriise» (диплом майстерності — магістр), у Франції, який свідчить про повну вищу освіту [3].

На викладачів VI курсу покладена велика відповідальність по забезпеченню відповідної якості знань та їх клінічного застосування студентами старших курсів. Особливо це питання загострюється, коли студенти-іноземці, які навчаються в Україні розраховують на конкурентоспроможність отриманих знань в подальшій спеціалізації в іншій державі. Втім, в країнах Європи шанс на «престижні» медичні професії мають лише ті випускники, чий рівень знань найбільш наблизений до практичного використання. Тому, вдосконалення навчання на випускному курсі має вирішальну роль у професійному майбутньому випускників вищих медичних навчальних закладів. Доля ж самого навчального закладу в майбутньому і його рейтинг серед іноземних абітурієнтів, складається з відгуків випускників та їх роботодавців.

Метою роботи було вдосконалення методик викладання кардіології (що складає близько 30% навчальної програми зі спеціальності) на VI курсі медичного факультету, яка б інтегрувала вимоги програми навчання, результати сучасних наукових досліджень та могла бути реалізована у навчальному процесі на Кафедрах внутрішньої медицини. В основі методології навчального процесу з кардіології лежить поєднання аналітичного, порівняльного, демонстраційного та статистичного методів.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні питання. По-перше, провести аналіз вимог сучасної кардіологічної практики. Аналітичний (або логічний) метод передбачає окреслення кола та прояснення смислу необхідних понять, таких як: «доказова медицина», «стандарт діагностики та лікування». Демонстраційний, статистичний та порівняльний методи скеровані на пошук найбільш вдалих засобів поєднання вимог навчальної програми та сучасної медицини, унаочнення пропонованого матеріалу, максимально продуктивних способів донесення його до свідомості студента.

Програма з внутрішньої медицини на VI курсі передбачає вивчення особливостей ведення хворих у конкретній клінічній ситуації. Такий підхід обумовлює необхідність ретельного та всебічного поєднання теоретичних знань, отриманих студентами з безперервним практичним їх застосуванням та вдосконаленням. При цьому у студента ми очікуємо формування клінічного мислення, виникнення та усвідомлення причинно-наслідкових зв'язків між етіологічними чинниками, патогенетичними механізмами розвитком нозології та вибором тактики лікування. Втім, сучасна міжнародна кардіологічна практика вимагає «алгоритмічного» підходу до діагностики та лікування усіх патологічних станів, заснованого на застосуванні принципів доказової медицини у практичній сфері охорони здоров'я. Важливим аспектом медицини, яка базується на доказах, є визначення ступеня вірогідності того чи іншого діагностичного критерію, достовірності результатів клінічних досліджень, які беруться до основи при складанні диференційно-діагностичних та лікувальних настанов.

Кардіологія, яка базується на доказах, — це дисципліна, яка була відокремлена від клінічної епідеміології і пов'язана з критичною оцінкою всього, що стосується хворого у кожному конкретному випадку [1, 2]. Так, проведено багато клінічних досліджень, у яких оцінені нові лікувальні та діагностичні можливості ведення хворих з тією чи іншою патологією. У кардіологічній галузі відповідна кількість клінічних досліджень переважає інші галузі медицини. Тому рекомендації щодо ведення кардіологічних хворих систематизовані за принципом ступеня доведеної ефективності та доцільності застосування тих чи інших діагностичних та лікувальних методів [4].

Ефективність та доцільність застосування певного методу оцінюють за наступною класифікацією [1]: клас I — наявність консенсусу та/або доказів щодо ефективності, доцільності застосування та сприятливої дії методу; клас II — суперечливі докази та відсутність консенсусу щодо ефективності та доцільності застосування методу: IIa — більшість доказів схиляється до ефективності та доцільності застосування процедури; IIb — більшість доказів схиляється до неефективності та недоцільності застосування процедури; клас III — наявність консенсусу та/або доказів щодо неефективності та недоцільності застосування методу, а в окремих випадках — навіть його шкідливості. В свою чергу,

ступінь доведеності ефективності та доцільності застосування методу поділяють на три рівні: рівень А — дані, отримані хоча б у двох рандомізованих дослідженнях; рівень В — дані, отримані в одному рандомізованому клінічному дослідженні та/або в мета-аналізі, або в кількох нерандомізованих дослідженнях; рівень С — консенсус переконань експертів, що ґрунтується на результатах досліджень та клінічній практиці.

Затвердженими «стандартами діагностики та лікування», які базуються на підставі даних «доказової медицини» користується світова кардіологічна спільнота. Формування знань студентів не повинно базуватись лише на спрощених рекомендаціях щодо тактики лікаря в клінічній ситуації. Такий підхід, певною мірою, може обмежити фактор творчості та індивідуалізацію лікувально-діагностичного процесу в освіті майбутнього лікаря. Майбутній лікар повинен обов'язково знати не тільки етіологію, епідеміологію, патофізіологію, клініку захворювань, а і вільно оперувати клінічними настановами, розробленими за результатами рандомізованих клінічних досліджень.

Пріоритетною задачею викладача є досягнення максимальної площини поєднання загально клінічних знань та вмінь з інтеграцією їх в міжнародні «стандарти діагностики та лікування» для того, щоб призначення певної процедури було беззаперечно обґрунтованим. Втім, навчити студента не виключати елемент творчості, особливо у випадках, коли лікування, яке базується на результатах досліджень, не може бути використане у конкретного пацієнта з різних причин, а саме — через ускладнення захворювання чи внаслідок небажаних ефектів препаратів, які рекомендуються.

В контексті даної теми найбільш продуктивним способом демонстрації інтегративного навчання є перехід від загальної картини захворювань (клінічної симптоматики), теоретичних питань їх етіології, патогенезу, механізмів розвитку до безпосередніх практичних заходів, якими необхідно користуватись в клінічній практиці «біля ліжка хворого». При цьому, на кожному з етапів потрібно звертати увагу студентів на те, як хвороба проявляється в конкретному випадку, можливі наслідки при виборі та застосуванні тієї чи іншої процедури. Яким чином вибір студента, як лікаря, змінює якісний рівень життя пацієнта, як впливає на його прогноз та чи відповідає вибір конкретної лікувальної тактики міжнародним вимогам. Залучення статистичного матеріалу з зверненням до такого поняття як «доказова медицина» уможливує унаочнення (у найбільш загальній формі) роль володіння результатами сучасних клінічних досліджень при формуванні професійності майбутнього лікаря, знання якого відповідають вимогам міжнародної медичної спільноти.

В умовах обмеженої матеріальної бази, яка притаманна для навчання в вітчизняному клінічному закладі, глибоке впровадження в навчальний процес студентів-іноземців безпосередньої роботи «у ліжка хворого», спілкування з хворим, вдосконалення практичних навичок діагностики, розвиває особистісні властивості майбутнього лікаря не лише професійні, а й комунікативні, відчуття відповідальності за долю хворого, здатність до позитивної емоційної взаємодії із хворим. Свідченням методики, що використовується нами, є наступний приклад. Однією з найрозповсюдженіших хвороб є артеріальна гіпертензія, вивченню якої приділяється на VI курсі значна увага.

Відомо, що для корекції артеріального тиску у світі рекомендовані п'ять класів антигіпертензивних препаратів першої лінії: β-блокатори, діуретики, антагоністи кальцію, інгібітори ангіотензин перетворюючого ферменту, блокатори рецепторів ангіотензину, вивчення яких передбачене програмою. Пропонуємо студенту визначити лікування артеріальної гіпертензії в конкретному клінічному випадку. Так, наприклад, хворому з супутнім цукровим діабетом, не рекомендовано призначення неселективних β-блокаторів, які в багатоцентричних дослідженнях показали свій негативний вплив на розвиток інсулінорезистентності. Якщо у хворого з артеріальною гіпертензією діагностовано серцеву недостатність, йому, за результатами наукових трайлів, навпаки показана тривала терапія β-блокаторами. Пропонуємо студенту роботу з пацієнтом, який має поєднану патологію. Під час практичного заняття розвивається логічне мислення, творчість студента та вдосконалення його знань, які базуються на традиційній освітній програмі та принципах «доказової медицини».

Висновок

Запропонована методика викладання кардіології на кафедрі внутрішньої медицини медичного факультету, для іноземних громадян, що навчаються на випускному курсі ефективно поєднує передбачене програмою вивчення особливостей ведення хворих різних нозологічних форм у конкретній клінічній ситуації, практичне застосування отриманих знань «біля ліжка хворого» з вимогами сучасної міжнародної медичної практики яка базується на принципах «доказової медицини». Запропонований нами навчальний алгоритм дії на навчальних заняттях з студентами іноземними громадянами може бути успішно впровадженою у навчальний процес на кафедрах внутрішньої медицини медичного факультету, оскільки в його основі лежить поєднання теорії та практики, унаочнення та доведення.

Література

1. Доказательная медицина. Ежегодный справочник – М.: Медиа Сфера, 2002.
2. Метелица В. И. Что означает "кардиология, основанная на доказательствах" для практической деятельности врача / В. И. Метелица // Терапевтический архив. — 1999. — № 9. — С. 46-52.
3. Шкарин В.В. Медицинское образование в Германии / Г. А. Буланов, В. В. Шкарин // – Режим доступа: www.medicum.nnov.ru/nmj/2002/2/33.php
4. Opie L. H. Evidence Based Cardiology / L. H. Opie // – London, 1998.

Реферати

**ПРЕПОДАВАНИЕ ВНУТРЕННИХ ЗАБОЛЕВАНИЙ
ИНОСТРАННЫМ ГРАЖДАНАМ, ОБУЧАЮЩИХСЯ НА
ВЫПУСКНОМ КУРСЕ МЕДИЦИНСКОГО ФАКУЛЬТЕТА**
Мякинкова Л.А.

Образование студентов-иностранцев требует не только преподавания традиционных клинических аспектов, но и возможностей их практического применения в условиях «доказательной медицины». Предложенная методика преподавания внутренней медицины для студентов медицинского факультета объединяет требования программы по изучению различных нозологий с практическим применением в соответствии с принципами «доказательной медицины». Методика преподавания соответствует требованиям к будущему врачу в разных странах.

Ключевые слова: доказательная медицина, внутренние болезни, медицинское образование иностранцев.

**TEACHING OF THE INTERNAL MEDICINE FOREIGN
CITIZENS STUDING IN THE FINAL YEAR OF THE
MEDICAL FACULTY**
Myakinkova L.A.

Educational work with international students requires not only the teaching of clinical aspects, but also their practical use in evidence-based medicine. The offered teaching method, which is in use in the Department of Internal Medicine, Medical Faculty, is to join the study of different nosological forms in a concrete clinical situation that is required by programme, practical use of the knowledge 'by patient's bedside', with the requirements of the international medical practice, based on principles of the evidence-based medicine. The method meets the requirements for physicians in number of countries.

Key words: evidence-based medicine, internal diseases, medical education, international students.

УДК:378.193:577.1

К.С. Непорада, Л.М. Тарасенко, Л.Г. Негіхайло, М.В. Білець, О.С. Омельченко, А.М. Манько, Л.П. Горбиско
ВДНЗ України «Українська медична стоматологічна академія», м. Полтава

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ БІООРГАНІЧНОЇ ТА БІОЛОГІЧНОЇ ХІМІЇ ІНОЗЕМНИМ СТУДЕНТАМ

У статті висвітлені питання викладання біохімії у процесі підготовки іноземних студентів. Наводиться досвід викладання за кредитно-модульною системою в ВДНЗ «Українська медична стоматологічна академія». Підкреслюється значущість формування інтересу до самостійної роботи, важливість використання принципу багаторівневості та урахування індивідуальних можливостей студентів.

Ключові слова: біохімія, іноземні студенти, модуль.

Біологічна та біоорганічна хімія є важливою фундаментальною дисципліною, що перебуває на межі теоретичних і клінічних знань та сприяє формуванню клінічного мислення майбутнього спеціаліста. Питання оволодіння іноземними студентами знаннями з біологічної та біоорганічної хімії є дуже важливим. Для студентів-іноземців вивчення біологічної та біоорганічної хімії ускладнюється низкою труднощів [2]. Важливою проблемою є недостатній рівень володіння студентами мовою викладання. Мовний бар'єр суттєво впливає на процес підготовки до занять та засвоєння матеріалу на практичних заняттях. Останнім часом в Україні спостерігається збільшення кількості іноземних студентів, які здобувають медичну освіту англійською мовою. Викладання біологічної хімії англійською мовою має як свої переваги (нівелює мовний бар'єр, покращує інформаційну забезпеченість, сприяє подальшому навчанню студентів за кордоном), так і недоліки (невеликий досвід викладання, потреба в достатній кількості англійськомовних викладачів, недостатнє забезпечення навчально-методичними матеріалами). Принципові відмінності системи навчання в середніх навчальних закладах різних країн та різний базовий рівень освіти призводять до погіршення адаптації іноземних студентів до такої системи. Значна частина студентів не має належного рівня середньої освіти для опанування предмету. Велике значення має також психоемоційне напруження в результаті впливу нового культурного та соціального середовища [6]. Хоча схожі проблеми виникають при вивченні усіх теоретичних дисциплін, кожна з них потребує особливих шляхів розв'язання.

Кафедра медичної, біологічної та біоорганічної хімії працює зі студентами-іноземцями, які навчаються на I та II курсі стоматологічного та медичного факультетів. Викладання біоорганічної та біологічної хімії відбувається згідно типової програми та навчального плану, на основі яких розроблена робоча програма [1]. Предмет біологічної та біоорганічної хімії складає 270 годин (9 кредитів ECTS), з них лекцій - 50 годин, практичних занять - 150 годин, самостійна позааудиторна робота студентів - 70 годин. Типова навчальна програма структурована на 3 модулі, що відповідає стандартам навчання, згідно засад Болонського процесу. Перший модуль «Біологічно важливі класи біоорганічних сполук. Біополімери та їх структурні компоненти» студенти вивчають на першому курсі. Другий модуль «Загальні закономірності метаболізму», та третій модуль «Молекулярна біологія. Біохімія міжклітинних комунікацій. Біохімія тканин та фізіологічних функцій» - на другому курсі. Таким чином, вивчення біоорганічної та біологічної хімії умовно поділяється на три етапи. Спочатку вивчається будова та властивості біологічно важливих сполук, зокрема, білків, ліпідів, вуглеводів та нуклеїнових кислот. Другий етап присвячений вивченню закономірностей процесів метаболізму. Третій етап - це вивчення основ молекулярної біології та функціональної біохімії. Модульний принцип викладання біоорганічної та біологічної хімії забезпечує індивідуалізацію навчання, підвищує рівень самостійності навчальної діяльності студента.

Мова викладання іноземним студентам - російська та англійська. На кафедрі медичної, біологічної та біоорганічної хімії набутий семирічний досвід викладання предмету англійською мовою. Викладання англійською мовою дозволяє студентам більш ефективно засвоювати нову інформацію, спираючись на знання, які вони одержали в навчальних закладах своїх країн. Студенти краще опановують міжнародну термінологію, оскільки більшість інформаційних ресурсів англійськомовні. Навчання англійською мовою відкриває можливість для студентів проходити стажування у країнах Західної Європи та США. Біологічну та біоорганічну хімію студентам викладають співробітники кафедри, які вільно володіють англійською мовою та пройшли спеціальну підготовку на